

BV4254

L3

C3

V.14

pte. 2

Literaria proprietatis ad normam legum.
Exemplaria, quae non erunt hoc signo notata adulterina reputabuntur.

FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

DE ACERBA

CHRISTI DOMINI SALVATORIS NOSTRI

PASSIONE

LIBER DECIMUS

HOMILIA PRIMA

De utili meditatione passionis Christi Domini, ac de iis, quae circa illam in memoriam revocanda sunt, ut utilior sit.

Praeceperat olim Deus, ut agnum esuri, illa illum dividerent, ut ossium iuncturas, et articulos singulari dexteritate intersecantes nulla ratione ossa comminuerent, aut confringerent. Christum Dominum per hunc agnum fuisse praefiguratum (Apoec. 5): *Qui agnus occisus est ab origine mundi*, et de quo veteres Patres: *Emitte agnum Domine dominatorem terrae*, proclamabant, et Ioannes dicens praefibat: *Eccae Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*, unanimes est Patrum sententia, cum Lactantio (lib. 4. div. Institut.), ubi censet illa intersecutionis, et divisionis agni circumstantia catholicos edoceri, et informari, qua ratione agnum divini amoris igne in camino crucis assum meditari debeant, nimirum alta mentis consideratione singula perpendentes, ac varias tanti mysterii dividentes circumstantias, uti se fecisse satis imitit Sponsa, passionem Christi fasciculum lignorum myrrhae compellans: *Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi*. Cuius tametsi rami omnes simul colligati sint, singuli tamen sciuncti, ac ab aliis divisi manent, quo significare voluit, singula passionis mysteria distincte, divisim, ac omni semota confusione devote a se fuisse praemeditata. Licet autem festinanter tuberebantur olim praefatum agnum manducare, dividere tamen non nisi pedetentim, cum singulas eius invenire iuncturas paulatim omnino deberent. Levitici etiam 2. statuit Deus, ut si oblatio de sartagine fuisset, debuisset minutatim dividi: quae quidem lex prius ad litteram explicanda erit, deinde praesenti argumento accommodanda. Sartago, ut ex Rabbi Salomone refert Eugubinus (in cap.

2. Levit.), instrumentum erat non profundum, quo in sanctuario utebantur ministri, in quo coquebantur, quae ex farina offerebantur, et in idem recidit sententia Rabbi Davidis, apud Oleastrum dicentis, esse instrumentum non profundum, in quo id quod coquebatur, non admodum torrebatur. Constat autem ex praedicto loco, quod in praedicta sartagine non carnes, sed panes coquebantur. Oblatio igitur de hac sartagine facta, dividenda erat minutatim. Glossa Interlinearis egregiam adhibet mysticam expositionem, dicens: *Si oblatio tua, id est dispensatio, passionis fuerit de sartagine, id est, de cruce, dividenda est in minutatim, singulas partes passionis distinguendo, scilicet proditionem, spatula, colaphos, coronam spinosam etc.* Hoc idem etiam Sponsa in praedictis verbis haud obscure indicat, dicens, fasciculum illum myrrhae inter ubera sua commorari. Quibus aperte ostendit, passionis Christi memoriam, non instar hospitii facile praeteremissam, sed velut assiduum incolam semper in pectore eius versari: nec enim adversus se querulam Oseae vocem contra mortis Christi immemoros audire volebat (Ose. 11): *Sicut mane transiit, sic pertransit rex Israel*; nec illum per Psalmistam dicentem (Psal. 25): *Oblivioni datus sum, sicut mortuus a corde*; aut illum altam (Psal. 76): *Non sunt recordati manus eius, die qua redemit eos de manu tribulantis*; aut per Hieremiam (cap. 2): *Populus meus oblitus est mei diebus innumeris*. Quod autem haec oblitio esset passionis Christi, satis sequentia verba indicant: *Nunquid oblitiscitur virgo ornamenta sui?* nam teste beata Agneta, divino spiritu afflata, hoc ornamentum sanguis Christi est: *Sanguis, inquit, eius ornabit genas meas, dexteram meam, et collum meum cinxit lapidibus pretiosis*. Frequenter quidem memoriam hanc suae passionis Dominus exquirat a nobis: nam per Ecclesiasticum (cap. 22) ait: *Gratiam fideiussoris tui ne obliviscaris: posuit enim pro te animam suam*. Praesupponit hominem facile oblivioni beneficia in se collata tradere. Unde

003491

Eusebius (*libr. 2. de praep. Evang.*) ait, quod ubi Latinus Interpres legit: *Quid est homo quod memor es eius?* Originale Hebraeum habet: *Quid est Enos*, quod obliviosum significat. Scieo ergo hoc hominis ingenium ait: *Ne obliviscaris gratiam fideiussoris, qui ut te redimeret, sanguinem, et vitam in pretium tuae emptiois profudit.* Per Hieremiam (c. 3) ait: *Recordare paupertatis meae, absinthii, et felis.* Quibus verbis non solum, ut quidam perperam putarunt, ad incipientes, et proficientes loquitur Dominus, sed ad perfectos, et qui ad contemplationis culmen se pertigisse autumant: nam ut loquens de aquila dixit (*Iob 19*): *Pulli eius lambunt sanguinem, et ubicumque cadaver fuerit, statim adest;* ita sane, qui contemplationis alis velut sublimis aquila super aera extollitur, et divinitatem contempletur, minime propterea corpus Christi mortuum, nullisque plagis vulnerum oblivioni tradit. Quinimo pugillationum illius lambunt eius sanguinem, et ardenti affectu virtutem eius sugunt, ut fecisse d. Paulum cernimus, qui postquam velut aquila grandis magnarum alarum, usque ad tertium caelum evolaverat, divinagum contemplatus fuerat naturam, vulnerati lamen, et exanimis corporis Christi minime postea oblitus, sic ei constanter adhaerebat, ut gaudens diceret: *Christo confusus sum cruce.*

Hanc eandem Christi passionis memoriam exquirebat Sponsus ab Spona, cum dicebat (*Cant. c. 8*): *Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum.* Quem locum elucidans divus Gregorius (*lib. 29. Moral. c. 4*) ait: *Idcirco signaculum rebus ponitur, ne qua diripientium praesumptione temeretur.* Sponsi ergo in corde signaculum ponitur, quando fidei eius mysterium in custodiam nostrae cogitationis imprimitur. Glossa ordinaria: *Ponimus, inquit, Christum ut signaculum super cor, cum ea, quae dixit, ita discimus, quasi divinae reatiler sint verba sapientiae.* Solemus signum aliquod vel in digito, vel brachio circumferre, quo commoneamur illius rei, cuius frequentiore volumus habere memoriam: ponimus ut signum super brachium, cum ea, quae fecit, ita audire, et sequi studemus, quasi verae sint exempla virtutis. Divus Bernardus (*trae. de pas. Dom. c. 44*) eundem locum his verbis illustrat: *Apta sit memoria recipere impressionem sigilli, idest crucifixi Iesu, ut illum semper in memoria habeamus, qui dicit: Pone me ut signaculum: signaculum enim regium crux est.* Habet hoc sigillum imaginem crucifixi Iesu multis foveis expressam, sicut in sigillis imago regum exprimitur. His Patrum expositionibus duplicem aliam subnectere possumus: Sponsa enim invitat Christum, dicens: *Pone me ut signaculum super cor tuum, id est: Pone me ut scopum sagittarum, ut solum me cogites, de me loquaris, et omnem tuam operationem ad me convertas.* Vel dicamus, Salomonem loqui in persona Christi, ut Christum ipsum crucifixum, tanquam sigillum cordi nostro imprimamus: dum enim sigillum in cera imprimitur, omnia sigilli lineamenta in eam excipiuntur. Sigillum ergo Christus est signatum signis redem-

ptionis nostrae, plagis, verberibus, vulneribus. Hoc igitur sigillum cordi superponendum est, ut omnia eius lineamenta excipiamus, non solum cogitatione, sed et operatione. Origenes aliud mysterium delegit in praedictis verbis latens: *Fortassis, inquit, idem videtur aliquibus signum, quod signaculum; sed mihi uterque sermo multam videtur inter se habere differentiam: signum namque dicitur, cum per hoc, quod videtur, aliquid aliud indicatur; signaculum dicitur, cum alicui rei servandae pro tempore custodia imponitur.* Ex hac ergo Origenis doctrina aliam egregiam possumus eiusdem loci interpretationem eruere. Postulat quidem Sponsus ab Spona, ut ea quae ab eo per meditationem Christi crucifixi ineffabilia sacramenta accepit, ceteris obsignari, et celari cupiat, ut veluti sigillo illa occludat, sibi que tantum aperta servet, quia sacramenta regis abscondere bonum est, ut ait Tobias. Cui intelligentiae deservire potest id, quod de Alexandro narrat Plutarchus (*in vita Alexand.*), qui cum inter legendas, quas a matre acceperat, litteras, advertisset Hephaestionem amicum eius eas quoque clanculum secum lecitasse, sigillum, quod annuo suo illigatum erat, eius orio admovit, ut moneretur Hephaestion quanto silentio essent occulenda, quae in Alexandri matris epistola legisset.

In idem genus argumenti subnectere placet locum illum Numerorum, quando Deus percipit Moysi, ut serpentem anemum in altum erigeret, ut qui percussus illum aspiceret, viveret: quo mirabili artificio sapienter eos commovit Dominus, ut serpentis illius non immerito, frequenter in eum oculatorum aciem intenderent. Unde cum Christus Dominus in cruce exaltatus, qui lametsi in similitudinem peccati venit, peccati experti omnino erat, per serpentem illum praesignatum fuerit, qui etsi serpens appareret, serpentis veneno carebat, aperte nos eo facto commovere voluit, frequentes nos esse oportere in mentis acie ad Christum crucifixum dirigenda, quia ipse est, de quo Zacharias (c. 3) ait: *Et super lapidem oculi septem.* Hunc autem lapidem Christum esse, quae sequuntur verba, aperte indicant: *Et ego caelabo caelaturam eius;* quasi diceret: ego artificiose sculpturas eius elaborabo. Sculpturae vero istae nihil aliud fuerunt, ait divus Gregorius (*in hunc locum Zach.*), quam foramina vulnerum eius, quorum clavi, spinae, et lancea instrumenta divini artificis fuerunt, ut sic lapis reprobatum fieret in caput anguli, in alioque, et eminenti loco collocatus facilius ab omnibus in vulnerum suorum medellam videri posset: qui enim aspexerit manus Christi crucifixas, ab inimicorum vindicta continebit suas; et qui felle, et aceto viderit eum in cruce potari, ab epularum, et exquisitorum ciborum ingluvie ventrem coercet; et qui Christum adeo liberalem, ac magnificum perpendit, ut totum sanguinem pro peccatoribus effuderit, avaritiam suam desolabitur: ac tandem qui tam ingenti animi moerore, ac totius corporis dolore confectum illum intulit fuerit, facile libidinosos veneris motus comprimet, et effroenem, ac indomitam carnem edo-

mabit, sique aspectu huius mystici serpentis in altum erecti omnibus, et singulis suis infirmitatibus medebitur.

Ad haec silentio non praeteribo insignem Pauli locum, memoriam passionis Christi disertis verbis commoentis: *Recogitate, ait, eum qui vitam sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes.* Singula quae haec verba expendamus: *Recogitate, inquit;* quasi dicat, non solum oportet simpliciter cogitare mortem Christi, sed iterum, atque iterum recolare, et recogitare eam, instar mundi animalis, semel cogitata ruminando ac degustando. Nam quemadmodum solis aestus non uno, aut altero die homines adurit, eorumque carnem, ac pellem denigrat, sed longo temporis tractu, et ut unguentum balsami, non semel, aut bis vulneri appositum, sed multo tempore vulnerum cicatrices curat: et ut, *Gutta cavat lapidem, non bis, sed saepe cadendo;* ita sane passio Domini, non ob unam, aut alteram levem cogitationem carnem nostram macerat, aut pellem conversationis nostrae in melius commutat, sed fide diu apprehensa, ac profunde meditata: ut enim gallina vaga, inconstansque apta non est ovis fovendis, atque excludendis pullis; ita qui sub alis Christi in cruce brachia extendendis diu nequit consistere, nulla alta desideria concipere, neque ad habendam alas contemplandi divina mysteria, assurgere valebit. Est et alia ratio, cur videlicet Domini passio recogitanda sit. Nam prima quidem facie crucis, ac mortis Domini aspectus, horridus, turpis, indecorus, omnique ratione apparatus destitutus, atque ob eam causam *Iudaeis est scandalum, gentibus autem stultitia;* at illis, qui diu recogitant, quanta insit in eo, qui cruci est suffluxus, Dei virtus, atque sapientia, sic agnoscunt thesauros in eo delitescentes, et tanquam rem salutariferam, potentissimam, atque iucundissimam amplectuntur. Ait deinde divus Paulus, *recogitate eum.* Emphasim habet singularem verbum illud, *eum,* quia perinde fuit, ac si diceret, *eum,* qui a Patriarchis desideratus, a Prophetis praenuntiatus, a Sibyllis magnificatus, qui principium est, et finis salutis nostrae, innocentissimus Dei Filius a Virgine per Spiritum sanctum conceptus, et sine dolore Matris in lucem editus; ab angelis, et pastoribus adoratus; a Magis Orientalibus mysticis muneribus chonestatus; a Simone iusto tanquam lumen gentium, et gloria plebis Israel celebratus; ab Anna prophetissa commendatus: in templo cum Doctoribus disputans in admiratione habitus; a Ioanne Baptista, ut Agnus Dei tollens peccata mundi indicatus, et Messias ab eo praedicatus, potens in opere, et sermone, sanctitate morum illustris, signorum editione conspicuus, doctrinae praedicatione praeclarus, disputandi acumine singularis, denique beneficentia, et iuvandi mortales omnes studio incomparabilis, et Sanctus Sanctorum est: haec enim omnia, et infinita alia includit pronomen illud, *eum.* Ne autem quispiam existimaret Christum Dominum utpote principem, ac regem adversa, quae sustinuit, perperam fuisse in subiectis sibi po-

pulis, aut in familiaribus, et amicis suis, aut in ditiosis suae bonis, ut quandoque principibus contingit, ideo Apostolus addidit verba illa: *Adversus semetipsum,* quibus aperte indicat, non in aliis solum, sed in seipso e partulisse. Multa quidem Christus Dominus passus est in membris suis: occisus enim fuit in Abel a fratre suo Cain; irrisus in Noe a filio suo Cham; immolatus a patre in Isaac; pergrinatus in Iacob; venditus in Ioseph; fugatus in Moysse, et Aaron; dissectus in partes in Isaia; vinculis alligatus, et in puteum danielis in Hieremia; ad bestias damnatus in Daniele; colaphis percussus in Michaea: adeo, ut propter haec etiam putarim merito dici, *Agnus occisus ab origine mundi.* Sed iam tempus erat, ut non in membris suis, sed in seipso Dominus gloriae pateretur; unde per Isaiam (c. 46) inquit: *Ego feci, et ego portabo, et salvabo:* et per Davidem (*Psal. 68*): *Quae non rapui, tunc exsolvebam: et divus Petrus (1. Petr. 1): Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo.* Subdit deinde Apostolus: *Talem sustinuit contradictionem:* nam Christus non tantum dum vixit, sed etiam antequam in mundum veniret, contradictiones passus est: in caelo enim illi contradixit daemones prae invidia, impedire volens Incarnationis mysterium; conditis Adae, et Evae se lividos videns, et illos in peccatum pertraxit, ut Verbum, carnem ex peccatoribus propagatam, et deformem non assumere; conatus est extinguere omnes filios Israel, et per Pharaonem legem ferens (*Exod. 12. et 18. et inf. 26*): *Si macedus fuerit, interfecit eum, si foemina reservaret, non semen benedixit eum;* familia Abraham promissum venire posset. Adversatus etiam est multos pseudochristos, et falsos prophetas, qui se pro Christo venditabant, mittens, ut Themdam, ac Iudam Galilaeum, quo verus ignoraretur Messias. Contradixit illi vix nato, dum per Herodem eum ad mortem quaesivit, et in Aegypto exulare coegit. Contradixit illi per seipsum in deserto, triplici illum tentationis telo aggrediens. Contradixit et per suos, qui illi obiciebant (*Luc. 5*): *Medice cura te ipsum. Quanta autem vis facta in Capharnaum, fac et hic in patria tua.* Contradixit est illi in genere, et patris vilittas obiecit (*Matt. 13*): *Non hic est fabri filius?* In matre contempta (*Ioan. 6*): *Nonne mater eius dicitur Maria?* In fratribus, qui non credebant in eum, immo voluerunt eum tenere, et ligare, dicebant enim (*Matt. 13*): *Quia in furorem versus est; et ad gloriam, pompamque adhortabantur, dicentes: Transi hinc, et vade in Iudaeam, ut et discipuli tui videant opera tua, quae facis.* Nemo quippe in occulto quid facit, et quaerit ipse in palam esse. Obiecerunt patriae ignobiliter, dicentes: *A Nazareth potest aliquid tui esse?* Delaxerunt provinciae, in qua conceptus fuerat, et versatus: *Scrutare Scripturas, et vide, quia a Galilaea Propheta non surgit.* Vocarunt eum Samaritanum, quasi non bene Iudaeizantem. Despererunt doctrinam: *Unde, inquam, hinc sapientia haec, et virtutes?* et *Damonium habet, et insanit: quid enim auditis? Damonum estis vitam, ut vili sum: Scimus, quia hic homo peccator est.* Re-

ligionem in calumniis rapuerunt dicentes: Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit. Eius mores, et temperantiam reprobarunt: Ecce, inquit, homo vorax, et potator vini, publicanorum, et peccatorum amicus. Immodestia, et arrogantia illum damnarunt, obiciens: Tu de te ipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum. Convictiati sunt eius conversationi, dicentes (Math. 7): Quare cum publicanis, et peccatoribus manducat Magister vester? Eius benignitatem, et misericordiam in condonandis peccatis blasphemarunt, dicentes (Luc. 7): Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Divinitatis usurpationem illi tribuerunt, opponentes (Joan. 10): De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, et quia tu homo es, facis teipsum Deum: Auctoritatem praedicandi in dubium revocant, obiciens (Matt. 21): In qua potestate haec facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem? Eius signa satanae tribuerunt, dum dicebant: Hic non eicit daemones, nisi in Beelzebub principe daemoniorum. Tentabant eius potentiam, dum pelebant signa de coelo; eius sapientiam, quando volebant eum capere in sermone, interrogantes, vel de censu dando Caesari, vel de magno mandato legis; eius clementiam, et pietatem, dum mulierem adulteram in eius conspectum adduxerunt, et dixerunt: Magister, haec mulier dum deprehensa est in adulterio; in lege autem Moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare, tu ergo quid dicis? Obiecerunt illi minus sanctam discipulorum sanctorum vitam, et conversationem, aientes (Mat. 9): Quare nos, et Pharisei etiam frequentiter, discipuli autem tui non tenentur? Accusaruntque illos, quod violarent traditiones seniorum. Eos, qui salutis beneficia ab ipso acceperunt, insectati sunt: nam paralyticum ad piscinam sanatum, sicut et coecum natum sanitati restitutum, multis modis exagitarunt, Lazarumque ab ipso ad vitam suscitatum interficere cogitarunt. Auditorum, qui in eum credebant, villitatem iridebant, cum aiebant: Numquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariseis? Conflentes eum, eiusque doctrinam tuentes excommunicabant. Iam enim, inquit Evangelista, conspiraverant Iudaei, ut si quis confiteretur eum esse Christum, extra Synagoga fieret. Honorificis laudibus in die Palmaram a populo sibi exhibitis reclamantur, dicendo: Audis quid isti dicunt? Cum se Filium Dei esse non obscure indicasset, in domo Annae interrogatus, si Christus esset, continuo contradixerunt ei, dicentes: Blasphemas, quid adhuc egemus testibus? Et cum iterum mane in Concilio interrogaretur de eodem articulo Christus Dominus, sibi contradicendi libidinem eis obiecit: Si vobis, inquit, dixerim, non credetis mihi; si autem et interrogaverim, non respondetis mihi. In domo Pilati graves, et verbo, et facto sustinuit contradictiones, dum malefactor, et usumperator regii tituli est insinualatus. In domo Herodis summa eius sapientia contradictionem peritulum non exiguum, dum tanquam stultus, et insanus candida tunica indutus est. Cum Barabbae postposuerant eum: Non hunc, sed Barabbam dices, aperte satis ei contra-

dixerunt. Innocentia item eius quam contradictionem passa non est, cum ad ignominiosam, et acerbam mortis crucem adiudicatus fuit? dum etiam diceret, *Eli, Eli Lamma zabachani*, contradixerunt dicentes: *Eliam vocat ille*. Quid plura? Iudaei quidam adversati sunt ei cum dixerunt: Nos audivimus ex lege, quia Christus manet in aeternum, et quomodo tu dicis, oportet exaltari Filium hominis? Ac tandem, cum primum per sacros Apostolos praedicatus est Christus crucifixus, mundus pervicaciter contradixit eorum doctrinae, et iudicatus est, *A Iudaeis quidem scandalum, a gentibus vero stultitia*. Unde Iudaei Romae commorantes Paulo dixerunt: *De secta hac notum est nobis, quia ubique ei contradicatur*. Quae omnia propheticis spiritu praevidens Simeon, Christo recens nato, et in templo a Matre praesentato, praedixit ei: *Eccae positus est hic in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur*. Eadem etiam praevidens David in persona Christi loquens dixit: *Eripies me de contradictionibus populi, constitues me in caput gentium*.

Subiunxit praeterea Apostolus, *talem, non explicando illam contradictionem, quia videbat, nec verbis exprimi, nec cogitatione concipi posse*. Nam si ad ea quae passus est, oculos mentis erigas, silvam tormentorum invenies, et suo quodvis membrum, ac sensum peculiari dolore affectum: in capite enim coronam spinam, et ictus arundinis perpassus est; in facie sputa; in genis alapas; in barba vellitationes; in lingua siccitatem; in collo calaphos, et funis alligaturam; in humeris onerosum crucis pondus; in brachiis violentam extensionem; in manibus, et pedibus clavos; in latere fossionem; toto in corpore durissimam flagellationem, ac nuditatem; in ossibus, visceribus, venis, ac nervis distractionem rigidam, ut ossa possent enumerari; in membris vitalibus omnimodam sanguinis effusionem, atque adeo summam, et incredibilem ariditatem. Si sensus, ac facultates explores, erit et ampla contemplandi materia. Nam in oculis sustinuit lacrymas, velamen quo tectus fuit, et Matris charissimae, aliorumque amicorum praesentiam; in auribus blasphemias, irrisiones, atque insultationes; in naribus sputorum foetorem, ac loci Calvariae pedorem; in gustu amaritudinem fellis, atque aceti; in tactu lotus corporis laerationem; in aenima tristitiam, mortisque amaritudinem. Si vero eos, a quibus est tam dire tractatus, enumeres, universos in illam insurrexissio invenies. Contradixit enim illi Pilatus, vires Imperatoris agens, qui in illum sententiam mortis protulit: Herodes, qui sprevit illum, ac illius ut stultum cum exercitu suo: Annas, Caiaphas Pontifices, qui illum dignum morte in tribunali spiritali iudicantur, tanquam blasphemum; Scribae, et Pharisei, qui illi insidias tulerunt, et causam contra eum, ut advocati, egerunt; ministri, qui alapis eum, et colaphis percusserunt; militum cohors, quae illum comprehendit, flagellisque, et spinea corona torsit; turba, quae clamavit, *tolle, tolle, crucifige eum*; latrones, qui ex cruce illi improperabant; A-

posolli, qui eum deseruerunt; Iudas, qui eum prodidit; Petrus, qui eum ter abiuravit; Mater sanctissima, quae conspectu eius graviora sua reddebat tormenta; Pater aeternus, qui eum videtur dereliquisse, ut ipse sua voce testatus est Christus: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Spiritus sanctus, qui per os Caiaphae dixerat: *Expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat*. Atque adeo ipsemet sibi contradixisse, ac defecisse videtur, qui ne uno quidem verbo pro se luendo uti voluit: *Ita ut miraretur Praeses vehementer*. Atque ita si recte rationem ducas, invenies non tantum homines, sed etiam Deum ipsum; Gentiles, ac Iudaeos; mares, ac foeminas; principes, ac subditos; Ecclesiasticos, ac saeculares; dominos, ac servos; litteratos, atque idiotas; incogitos, ac notos homines, tum bonos, tum malos habitos, Christo Domino contradixisse. Ut autem Apostolus aperte ostendat, memoriam huius contradictionis, et passionis Christi molestam non esse, aut melancholicam, ut profani, atque inexperti homines dicunt, subiungit: *Ut ne fatigemini, in animis vestris deficientes*. Est enim, ac si diceret, licet ad multiplices fructus recogitanda sit Domini passio, ad hunc tamen mirum in modum valeat, ne tristitia excicante ossa, cor hominis contabescat, aut adversitate rerum animus deficiat. Et revera si orationis propriam est exhibitare, ut non obscure docet d. Iacobus, dum ait: *Tristatur aliquis in vobis? oret*; magis id consentaneum erit orationi, et meditationi passionis Salvatoris nostri, cum gratior nulla cogitatio captivo, aut aere alieno oppresso in mentem venire possit, quam si paratam pecuniam, et in eius redemptionem, debitorumque solutionem pretium iam exhibitum animo evolvat. Unde cum ex una parte: *Qui facit peccatum, servus sit peccati*, et consequenter sub diaboli servitute degere necesse sit; et ex alia peccatum sit debitum quoddam, ut Christus Dominus dixit (Math. 6): *Dimitte nobis debita nostra*: certe cum in eam cogitationem incidit, quae ante oculos ei proponat passionem Christi, pretium nostrae redemptionis, ac debitorum omnium integram, ac perfectam compensationem, non potest non grata, ac iucunda illi esse huiusmodi cogitatio. Sponsa ita se id expectantem fuisse fatebatur, dum diceret (Prov. 2): *Sub umbra eius, quem desideraveram, sedi, et fructus eius dulcis gutturi meo*. Haec arbor crux erit, de qua canit Ecclesia, *arbor una nobilis*. Umbram vero eam arbitror fuisse, quam tergo, et scapulis, Christus in ea pendens faciebat, ut in hoc etiam sensu videatur impletum illud Davidis (Psal. 90): *Scapulis suis obumbrabit tibi, et sub pennis eius sperabis*.

Ut tamen praediecta cogitatio utilior tibi sit, et a lapidato tuo corde ignem amoris, et aquam qualitatem personae patientis: nec enim purus homo est, sed Deus pariter, et homo, ut iam non mortem hominis, sed Dei hominis contemplari liceat. Ut enim tam pie, quam acute dixit Lactantius Firmianus (lib. 4. de div. inst.): Non Gavianam crucem describimus, hominem Romanum, actum in crucem. P. Gavianus enim

vir erat Romanus, qui tamen innocens calumniose, et iniuste in cruce suspensus fuerat. Non igitur, ait Laetantius, lacrymans nobis est mors Christi, velut Gavii, absque culpa occisi. sed ulterius progrediendum est ad considerandum eum, qui moritur, esse Deum hominem, aeternum vitae, immensum, infinitum, et immortalum. Deinde ab excellentia personae patientis descendere oportet ad villitatem personae, pro qua patitur, quae ex proclivitate ad peccandum, et ex peccatis ipsis facile deprehenditur. Acerbitatem etiam interni, et externi doloris, et tam in inferiori, quam in superiori portione animae vehementer tristitiam, in mentem revoca, nec non affectum commiserationis, quem ex visceribus matris secum tulit, ipso dicente (Job 21): *Ab infantia mea crevit mecum miseratio, et de utero matris meae egressa est mecum*. Cum enim hominum miseriae ab utero incipiant, iuxta illud (Psal. 57): *Erraverunt ab utero*; et in illa aliud (Psal. 59): *Et in peccatis concepit me mater mea*: ab utero etiam matris suae nostram miseriam agnoscentes, miserari, ac pro nobis deplorare coepit. Ob quod non immerito putaverim, hanc ab utero miserationem adumbratam fuisse in Phares, qui dum ex utero Thamar in lucem prodiret, ut sacra Genesis tradit historia, cocineum filum digito alligatum eduxit; quod nobis indicavit, se ex ventre matris ardentem amorem, ac singularem miserationem erga nos concepisse. Circa hanc tamen dolorum acerbitatem duo ex Seraphico nostro d. Bonaventura (in 3. dist. 15. q. 2. et di. 16. q. 3) observanda sunt. Primum est, maiorem in Christo fuisse commiserationem, quam nobis peccatoribus compati dignatus fuit, quam passionem ipsam, et multitudinem tormentorum, quae pro nobis pertulit. Cuius doctrinae triplex occurrit ratio. Prima, quia passio in corpore fuit, et consequenter propter unionem eius cum anima etiam feriebatur spiritum: ad commiseratio ortum habuit a ratione, et in spiritu immediate actum, atque adeo immediatius, quam dolor passionis angebat. Secunda ratio: nam re ipsa Dominus tantummodo a carnicibus cruciatus fuit; in anima tunc exercantibus carnicibus habuit, quot mortales omnes peccata commiserunt. Tertia, quia obiectum commiserationis Christi erant peccata nostra, seu nos omnes, ut peccatores; compassionis vero eius, poenae, atque tormenta. Ratio autem docet, ut sicut detestabiliora sunt mala culpae, quam poenae, ita etiam magis mens doleat de illis, quam de istis. Unde ipse d. Bonaventura praedicta loco, loquens de hac commiseratione, ait: *Quod iste dolor interior fuerit, colligitur ex duplici signo. Unum est, quod maluit animam suam a corpore separari, quam quod nos essemus a Deo separari. Aliud vero signum est, quod flevit pro peccatis nostris, sed non flevit pro poenis corporis sui, sicut Bernardus dixit: Planctus autem signum est amaritudinis, et doloris. Et ideo hoc eleganter exprimit Cancellarius Philippus, in quadam prosula valde notabili, et devota: ait enim sic: Homo vide, quid pro te patior, ad te clamo, qui pro te morior. Vide poenas, quibus afficior, vide clavos, quibus confodior, cum sit tantus*

dolor exterior, interior tamen pluctus est gravior, tam ingratum dum te experior; haecenus d. Bonaventura. Alterum quod ex eodem observandum est, summam fuisse dolorum Christi acerbissimam, ut his verbis egregie ipse describit (*in praecitata distinct.* 13).

Respondeo dicendum, quod dolor passionis Christi inter ceteros dolores, et passiones fuit acerbissimus, et acutissimus; hoc patet, si illa considerentur, quae doloris passionem acerbiores reddunt: haec autem sunt tria, videlicet, causa passionis, et modus patienti, et conditio patientis. Si consideretur causa, ob quam Christus passus est, fuit in eo doloris afflictio magna, non enim potestatur pro culpa propria, immo pro aliena, non pro amicis tantum, sed etiam pro inimicis, et etiam pro his, quos videbat ingratos. Si autem consideretur modus patienti, fuit in eo passio doloris acerbior, tum propter generalitatem, quia in omnibus membris affligebatur, tum etiam propter continuitatem, quia suspendium eius continuabatur, et clavi adeo affligebantur, ut sicut afflicerentur, quando manus eius, et pedes confodiebantur, in quibus maxima erat afflictio, propter nervos, et musculos videm concurrentes, in quibus praecipue viget sensus. Si autem consideretur qualitas, sive conditio patientis, maxima erat afflictio, propter maximam complexionis aequalitatem, et propter sensus vivacitatem: unde quia nullus potuit ei acquari, nec aequalitate complexionis, nec vivacitate sensus, dolor illius omnium dolorum fuit acutissimus; haec d. Bonaventura.

Deinde ut amplius divini amore inardescat animus, oportet varios passionis Christi fructus in memoria redigere; cuiusmodi sunt, quod angustias tulit, ut te ab angustis peccati, et gehennae liberaret; moerore affectus, quo te consolaretur; perterrefactus, ut tibi animos faceret; insidias perpersus, ut te custodiret; vigilavit, ut te a somno peccati excitaret; oravit, ut tibi dona impetraret; sudavit sanguinem, ut putridum tui peccati humorem a te expelleret; comprehensus est, ut te ad se traheret; ligatus, ut te solveret; pretio venditus, ut te redimeat; negatus a Petro, ut te coram Patre confiteretur suo; derelictus ab Apostolis, ut tibi se individuum praesaret comitem; accusatus, ut te excusaret; falsorum testimonio passus calumnias, ut te a calumniis, et falsis testibus eriperet; abiuratus a Caipha, ut abs te vero daemones pelleret; velatus facie, ut tibi illam in coelo cum summa gloria delegeret; nudatus vestibus, atque iterum indutus, ut nos veluti Adamo spoliaret, et novo indueret homine, qui secundum Deum est: flagellatus caesus, ne aeternis flagellis nos caederemur; damnatus ab iniquis iudicibus, ut te ab ea iusta sententia, quam peccata tua promerentur, liberaret; latroni Barabae postpositus, ut nos a Deo reprobis praepareret; cecius extra civitatem, ut nos in caelestem Hierusalem introduceret; portavit crucem, ut pendus peccatorum a nostris humeris transferret in suos; exaltatus in cruce, ut nos erigeret, et ad se traheret; corona spinea pinctus, ut nobis coronam gloriae praepararet; siti afflictus, ut nos satiare; inclinavit caput,

ut nobis osculum pacis praeberet; perfusus sanguine, ut nos lavaret; pedibus est confixus, ut nos expectaret; extendit brachia, ut nos ad amplexum invitaret; summo dedecore, et opprobriis satiatus, ut nos honore, et gloria impleteret; exoravit Patrem pro crucifigendis, et latroni regnum promisit, ut nos ad spem remissionis peccatorum, et caelestis regni concipiendam excitaret; lancea latus eius perfossus, ut amore suo te vulneraret; mortuus tandem pro te, ut vitam daret sempiternam. Quotidie, inquit d. Hieronymus (*ad Eustoch.*), haec lectionem discite filiae, quotidie huius lectionis sumite bolum, hunc non transglutiendo, sed magna morositate masticando, hinc inde transferte per ora, ut sentire dulcedinem valeatis; cui sit honor, et gloria in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA II.

De prodicione Iudae, ac de vili, et sacrilego pretio, quo Christum Dominum vendidit, in illa verba: Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos (*Mat.* 26): quae varia, ac multiplices sanctorum Patrum eruditione locupletantur.

Refert d. Matthaenus, ira percitis principes sacerdotum, et seniores populi congregatos fuisse adversus Christum Dominum in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas, et machinarentur, quomodo Iesum tenerent, et occiderent. Consilium autem hoc cogere moliti sunt, non ut sapientes Pharaeorum, et Persarum contra Danielem, nec et consilium Achitophel contra Davidem, aut fratrum contra Ioseph; sed quod diabolum contra Christum Dominum primogenitum omnium creaturae, et principem regum terrae a mundi exordio tentavit, ut deposito legitimum haeredit, sedem eius in lateribus Aquilonis, super astra caeli oblineret. Tam immane sacrilegium praevident Patriarcha Iacob, execratus est consilium hoc, dicens (*Gen.* 49): *Simeon, et Levi fratres casa iniquitatis bellantia. In consilium eorum non veniat anima mea, et in coetu eorum non sit gloria mea, quia in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum: maledictus furor eorum, quia pertinax; et indignatio eorum, quia dura.* Meminit s. Patriarcha in praecitatiis verbis, *Simeon, et Levi*, quod, ut observavit Nicolaus de Lyra, ab illis originem traheret conitantes in Christum. Vitae enim sacerdotum tenebant, et de tribu Simeon pars magna Pharisaeorum manabat: *In consilium, ait, eorum non veniat anima mea. Vatabas verit: In arcum eorum non veniat anima mea.* Arcanum vocat consilium illud, quia occulte, et clandestine, et absque turba volebant illum con-

prehendere. Christum autem vocat virum, quia ab instanti suae conceptionis iudicio, et ratione praeditus, lameli in infantili corpore, vir erat omnibus numeris absolutus: unde Hieronimus (*cap.* 31) praedixerat: *Mulier circumdabit virum.* Sabiungit deinde, et suffoderunt murum, quia Christus Dominus inexpugnabilis est catholicae Ecclesiae murus, iuxta illud (*Isai.* 26): *Salvator ponetur in ea murus, et attenuabitur.* Hunc vero fortissimum murum tunc, ut arbitror, ruperunt, quando caput eius spinis terebrarunt, manus, et pedes clavis perforarunt, ac latus dira lancea confoderunt. Septuaginta Interpretes, ubi nostra vulgata legit, *Suffoderunt murum*, transferunt, *exeraverunt taurum.* Iure optimo Christum Dominum vocant taurum, tum propter pulchritudinem eius, de qua dictum erat (*Deut.* 33): *Quasi primogeniti tauri, pulchritudo eius:* tum quia sicut taurus, ut ait Plinius (*lib.* 8, *cap.* 45), praecipuum suum fortitudinem absconditum habet in cordibus; ita de Christo regius Vales praedixerat: *Corona eius in manibus eius; ita abscondita est fortitudo eius:* de brachiis crucis explicant Patres, quibus fortissime manus eius affixae fuerunt: ubi enim abscondita fuit fortitudo eius, dum enim vincit videbatur, vincebat: tum quia sicut eodem Plinio auctore taurus sub arbore ficus ferocitatem deponens mansuescit; ita qui antea erat Deus altissimus, sub crucis arbore degens mansuetus adeo factus est, ut non pro inimicorum ultione, sed pro eorum potius salute Patrem oraverit, dicens (*Luc.* 23): *Pater ignosce illis.* Praeterea taurum illum vocat, quia sicut canes hinc, et illinc in taurum insurgunt, ac dentibus dilacerant, ita principes sacerdotum in eo consilio, tanquam rabidi canes, in Christum insurrexerunt, ut praevidit David, cum dixit (*Psal.* 21): *Circumdederunt me canes multi, consilium malignantium obsedit me.* Congruè satis regius Vales illos canes appellat, quia sicut isti alioquin inter se saepe inimici, et propter cibum acriter contententes, cum tamen pauperulus osium pulsat, manibus omnes simul latrant, et eum invadunt; sic Herodes, et Pilatus, qui antea inimici erant, ut Christum tamen morti traderent, amici facti sunt, ut ait d. Lucas.

Sciens ergo Iudas consilium hoc coactum fuisse a principibus sacerdotum in domo Caiphae, contra Christum Dominum, ad illud properavit, ut eum traderet illis, ut aperte indicant verba d. Matthaevi (*cap.* 26): *Tunc obit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum, et ait illis: Quid vultis mihi dare, et ego eum vobis tradam?* Super quae verba Euthymius observat, quod Iudas abiit ad principes sacerdotum, sed non ab illis vocatus, et quod non dixit: *Ego vobis Christum tradam, sed eum*, eo quod iam non solum personam, sed et nomen eius oderat. Abiit quidem, sed non particeps factus illius Davidicae benedictionis (*Psal.* 1): *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum; siquidem ipse Pharisaeorum consilium approbaturus, immo et modum executionis propalaturus, abiit atrium principis sacerdotum, ubi erant congregati, dicens: Quid vultis mihi dare, et ego*

vobis eum tradam? Super quae verba d. Hieronymus (*sup. cap.* 26, *Matth.*) ait: *Quasi vile tradens mancipium, in potestate eminentium posuit, quantum rellet illi dare.* Divus autem Leo (*ser.* de Pallas) haec excedendum Iudae impietatem considerans, his verbis in illum invenitur: *Tu, o impissime homo, semen Chanaan, et non Iuda, nec iam vas electionis, sed filius perditionis, et mortis, ita diabolice inflammaris acartitiae facibus, ut ad triginta argenteorum inardesceres lueram, et quid diciturum auiteres, non videres. Nam etsi putas credendum esse promissis, quae sunt ratio, ut tantillus pecuniae modus praepareretur acceptis? Imperabas daemones, maderaris infirmis, honorabaris cum Apostolis, et ut famem tuae cupiditatis expleres, patabant tibi furta de loculis, sed a nimium interditorum admonitum, quod minus licuit, amplius incitasti, nec tam placuit quantitas pretii, quam magnitudo peccati; unde facinus commercii tui non ita detestandum est, quia Dominum vilitate aestimasti, sed quia Redemptorem tuum, ne tibi parceret, vendidisti:* haec ille.

Quibus addo, caecitatem Iudae cum summa impietate coniunctam fuisse, quippe cum scriptum sit per Isaiam (*cap.* 13): *Pretiosior erit vir auro, et homo mundo obitio;* non est vilius tam immane flagitium committere, ut mediatorum Dei, et hominum Christum Iesum, atque Iesum Deum, et hominem, tam vili pretio vendiderit de quo etiam scriptum est: *Nescit homo pretium eius: nam ut optime dixit d. Ambrosius (de Spiritu. sanct.): Quomodo poterat rerum eius pretium comprehendit, cuius non potest meritum definiti? O Iuda proditor, unguentum passionis eius trecentis denariis aestimas, et passionem eius triginta denariis vendis? o infirmum laqueum proditoris, sed deformis pretium Iudaeorum, argentum reprobatum, quo aut emittit ad necem iustus, aut venditur!* haec ex Ambrosio. *Decorum pretium,* inquit Zacharias, *quo appellatus sum ab eis.* Inimice atque irrisoriae vocat illud pretium, decorum, quia vilissimum erat, et indignum, ut eo Christus, aut emeretur, aut venderetur.

Hanc Iudae venditionem, et praefiguratam, et praedictam sacrorum voluntatum festinam perspicue attestant. Nam in prima delineata fuit in venditione Ioseph facta Ismaelitis a fratribus, licet illa non nisi viginti argenteis, ut emendationes codices habent, venditus fuerit. Non enim in omnibus, et singulis oportet figuram correspondere figurato, et dixit idem Hieronymus (*sup. c.* 26, *Matth.*): *Non poterat servus pretiosior esse quam Dominus, immo e contra, et ideo minori pretio vendendus erat.* Quibus consonant verba divi Ambrosii (*lib.* 3, *de Spir. sanct.* c. 18): *Viginti aureis in veteri Testamento venditur Ioseph, Christus triginta in Evangelio: pretiosior enim typo veritas; largior gratio quam disciplina.* In Deuteronomio etiam eadem venditio praefigurat in verbis illis: *Si deprehensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis Israel, et venditio eo accepta pretium, interficietur.* Hic sane videtur describi Iudas, qui non modo fratrem, sed Dominum, ac magistrum; immo et Deum suum

vendidit. Praedieta deinde fuit apud Zachariam dicentem (c. 14): *Appendebat mercedem meam triginta argenteis: et apud prophetam Amos, in persona Dei haec loquentem: Super tribus sceleribus Israel, et super quatuor non convertam eum; pro eo quod vendiderit pro argento iustum.* Contendunt Iudaei hunc locum corruptum, non esse legendum, vendidisse pro argento *iustum*, sed, *instauratum*, ut iniqui Iudaei facere solent. At hoc esse merum figmentum, oblatino eorum cerebro excogitatum, aperte convincit, quod tametsi venditio iustitiae grave sit iudicium peccatum, non tamen tam universalis, et seculo supplicio, et absque ulla remissione propter illud fuisset puniit Iudaei. Targum etiam Hierosolymitanum scribit, quod in principio huius captivitatis Adrianns Caesar decem ex Iudaeis viros egregios, et eruditos, quorum nomina erant, Rabbi Ismael, Rabbi Simeon, Rabbi Xiba, Rabbi Hanina, Rabbi Suspit, Rabbi Eleazar, Rabbi Iudas, Rabbi Isehab, Rabbi Iudas aller, et tertius Iudas, horribilibus cruciatibus interemerit, quia fratrem suum Iesum vendiderunt, condemnans eos iuxta legem Deuteronomii, paulo ante citatam. Eorum memoriam solemnem Iudaei agunt Luna 10. Mensis Septembris, etsi fingunt instum fratrem fuisse Ioseph, et non Iesum Mariae filium; cum certo sciri possent, nullam non modo curam, sed neque cogitationem fuisse Adriano de Ioseph, nec potuisse fratres ipsius Ioseph, nec posteros eorum per legem ipsorum convincere, aut damnare pro venditione Ioseph; cum eo tempore nequum lex lata fuisset. Quam veritatem confiteatur Rabbi Achados, in libro Galezazea, petitione VIII. Accedit ad haec quaedam alia, quae ingeniose, ut assolet, scripsit Rupertus (in cap. 26. *Matthaei*), ubi postquam locutus fuerat de unctioe Magdaleneae, contraponit ei venditionem Iudaei, in hunc modum loquens: *Hoc opus illi operi mulieris oppositum, sive contrarium est, ut bono matum. Plane sicut de illa dixit: opus bonum operata est in me, sic contra de isto dicat Dominus; malum opus operata est in me. Illa enim ad sepeliendum me pretioso unguento unxit, iste ad cruciandum me vili pretio vendidit. Nulla tradidit scripturam, quoniam Sanctorum, sive Prophetarum, qui multi interfecti fuerant, ita ut aliquando diceret unus ex illis Elias: relictus sum ego solus, et quaerunt animam meam, sic venditum, sive emptum fuisse, ut venditus, sive emptus est iste Sanctus sanctorum, id est, sic emptum, ut emptores interfecerunt eum. Ioseph quidem sanctus in typum huius fuit venditus, sed emptores non dederunt eum, ut interficerent eum. Et Amos impiissimus idcirco, ut interficeret, emere voluit unguentum genus Iudaeorum, in quo utique non nulli iusti erant, dicens regi Assuero: Si tibi placeat, decerne, ut precat, et decem milia talentorum appendam arcais gazae tuae. Sed neque hoc accepto argento populum vendidit, neque Aman placito suo gratis concessum interficere potuit. Iste unctus Sanctus sanctorum ad hoc emptus est, ut interficeretur, emptus pretio vili, scilicet triginta argenteis, quod pretium vix est unius vituli bruti, quo multo melior erat iste*

ritulus Domini. Quanto melior? Caput eius, ait dilecta in Cantiris, aurum optimum, manus eius aureae plene hyacinthis, venter chryseus distinctus sapphyris, crura columbae maritima, quae fundatae sunt super bases aureas. Hic tantus triginta emptus est argenteis; haec ille. Euthymius autem explicans verba illa: *At illi constituerunt et triginta argenteos*, sic ait: *Principes autem sacerdotum appendebant et triginta argenteos: nam argenteus certum libras pondus erat, sicut etiam denarius, stater, talentum.* Marcus vero dicit, quod promiserunt ei argentum se daturus. Lucas autem, quod *partem suam*. Verisimile est autem, quod primum pacti sunt, et promiserunt, postmodum vero appendebant, sive constituerunt. Quidam tamen intellexerunt, constituerunt, hoc est pacti sunt, et decreverunt. Lucas autem de Iuda quoque addidit, quod *spondidit*, sive firmiter pactum fecit, et corde promittendo se facturum, quod statutum erat.

Sed iam, quid nomine argenteorum Evangelista intellexerit, explicemus. Quidam Doctores affirmant, argenteos illos eo tempore non habuisse maiorem valorem, quam modo habeat tertia pars unius argentei, alque adeo decem argenteis ex nostris venditum fuisse Christum Dominum. Sed non video firimum aliquid huius sententiae fundamentum. Rupertus (in *Mat. c. 26*) triginta illos argenteos eiusdem valoris fuisse ait, ac usuales argentei nostri, qui Italice Pauli, vel Iulii vocantur, ita ut tribus scitis venditus fuerit Christus Dominus. Verum haec sententia mihi non probatur, quia eisdem triginta argenteis emptus fuit ager, in sepulchrum peregrinorum; non tamen verisimile est, tam exiguo pretio agrum illum comparari potuisse. Nicolaus de Lyra putat unumquemque horum triginta argenteorum valuisse decem denarios usuales, ac proinde triginta argenteos valuisse trecentos denarios, sique Iudam reciperasse totum pretium unguenti, ex cuius effusione dolebat sibi lucrum peritisse: ipse enim praedixerat (*Mat. 16. et Marc. 14*): *Poterat enim unguentum hoc trecentis denariis venditari.*

Budaens (*de Ass. lib. 5*) hanc relicit sententiam inquit: *Triginta argenteos, quo pretio Iudas sceleratissimus perdidit indicare sustinuit Iudaeis trecentis, non triginta denarios fuisse propterea arbitror, quod ubique argenteos legi nunquam denarios, id est Græce, ἀργύρια, non denaria. Scio hodie in oede d. Ioannis Lateranensis Parisiis ostendi argenteum unum, qui ex illis esse dicitur, quos Iudas in templum abiecit, characterem diversum a denario habentem: habet enim effigiem hominis, non Iesum eminente altera mala, ut Romana numismata videntur, sed adversam, et integram, et a tergo fuscum utrinque nullo indice. Pondus, ut conicere licet, non enim attrahatur, sed transversum terminat, didrachmus esse potest, si satis memini.*

Aliam etiam huius pretii opinionem refert Iacobus Bosius (*lib. 1. de cruce cap. 12*) quorundam dicentium, duo fuisse Hierosolymis solita cudi siclorum genera, unum commune, alterum sanctuarii, quod staterem vocabant; in-

ter quae hoc erat pretii discrimen, quod primum habebat duas drachmas, secundum quatuor. Aint ergo isti, siclos, quibus Christus Dominus venditus fuit, ex illo primo genere fuisse, alque adeo non maioris valoris existisse totum illud triginta argenteorum pretium, quam sex scolorum.

Tandem etiam celebrem cardinalis Baronii adtingo sententiam, qui praeter communem fere omnium Doctorum opinionem, per triginta argenteos, quibus Evangelica eloquia Christum Dominum venditum contestantur, pretium trecentorum scolorum designari docet, moyeturque ad hoc auctoritate eiusdem Hebraei nomine Eliae Levitae, qui in libro, cuius inscriptio, *Tischi*, allimat, ex diligenti, et accurata maiorum suorum observatione didicisse, dictionem hanc, *Argenteum*, in Pentateuchico, unum significare siclum; apud Prophetas, integram argenti libram designare; penes Geographos, talentum denotare; quam distinctionem reperio a doctissimo Aria Montano etiam probatam, et aliorum Rabbinarum auctoritate constabili in suo Dictionario Syrochaldaico in verbo *Ceseph*. Unde cum d. Matthaeus adducat testimonium propheticum triginta argenteorum, reliquum est, triginta siclos importare triginta argenti libras, quae trecentis scitis, iuxta Romanorum computationem, vel tribus millibus argenteis simplicibus iuxta Hispanorum aestimantur. Alque hanc sententiam ea possumus fulcire ratione, quod ager ille, qui eo pretio fuit emptus, non potuit duodecim scitis emi, tum quia erat vicinus valde Hierosolymae muris; praedia autem civitati adeo proxima ingenti pretio aestimabantur: tum quia, cum esset in sepulchrum peregrinorum, quorum visendi templi causa ingens erat multitudo, nisi capacissimus esset, tot defunctorum corpora suscipere non potuisset; magnus autem ager, verisimile non est, quod tam vili pretio venderetur: tum tandem, quia si Abraham, ut sacra Genesios narrat historia, in provincia Chanaan ab Ephron Seor Hethaei filio mediocre quoddam praedium pro sepelienda uxore sua Sara quadringentis emi siclis, consentaneum rationi videtur, cariori pretio emendum fore praedium maius, et Hierosolymae contiguum. Varia hucusque de valore illius pretii, quo Christus fuit venditus, Doctorum placita retuli, et quibus potui argumentis fulcivi; quodnam autem illorum verius sit, sapientis lectoris iudicio relinquo: illud solum dicens animum nostrum, nisi evidens in oppositum obsistat ratio, in communiorem, et magis receptam Doctorum sententiam semper propendere, adeo, ut quae alicuius mihi arderent, sola novitate displiceant.

Verius tamen est, hos argenteos, quibus Christus Dominus venditus fuit, fuisse siclos: frequenter enim Hebraeos reperimus, pro eodem accipere argenteos, et siclos: aliquando tantum dicunt siclos, aliquando tantum argenteos, quandoque vero siclos argenti, idem tamen per haec significant, ut aperte constat ex secundo Regum, ubi Iob de Absalone ita loquitur: *Si vidisti, quare non confodisti eum cum terra, et ego dedissem tibi decem argenti siclos, et unum*

*baltum? qui dixit ad Iob: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in flum regis. Hic utrobique, et pro argenti siclis, et pro argenteis in originali Hebraeo est, *Ceseph*, quod argentum significat. Septuaginta vero Interpretes utrobique habent, siclos argenti. Iosephus autem, siclos. Unde d. Hieronymus super illud Isaiae, *Mille vites mille argenteis*, ait *omni, argenteis*, subaudiendam siclis. Et illud Hieronimae (c. 7): *Appendi ei argentum septem stateres*. Ne quis putaret per stateres, id est siclos, ut habet originale Hebraeum, et argenteos diversa numismata intelligenda esse, interpretatur, Prophetam emisse agrum decem, et septem siclis. Cum autem ex d. Hieronymi, et antiquissimi Iosephi sententia constet, siclum, et staterem esse solummiam, et valore quatuor drachmas Atticas, facile erit conicere, quanto aere nostro aestimatus sit, et emptus Dominus noster, nempe quiddecim florenis argenteis, vel, quod idem est, duodecim scitis, quibus probabile est potuisse emi agrum in sepulchrum peregrinorum, non autem triginta argenteis denariis, qui secundum Budaem, tantum tres faciunt coronatos, secundum Senalem vero, paulo amplius. Ego etiam testor Romae me vidisse in templo sanctae crucis argenteum unum ex illis, quibus Christus Dominus venditus fuit, et non videtur potuisse tunc esse maioris quantitas, et valoris, quam praedicti: et similem altum testatur Budaeus ostendi Parisiis in Aede d. Ioannis Lateranensis. Illud tamen silentio non praetermittam, tanto pretio habitum fuisse Absalonem apud omnes, et capilli solum capitis eius ducentis siclis venderentur, ut habetur (*2. Regum*); Christus autem Dominus Absalone pulchrior, Salomone sapientior: *Qui non rapinam arbitratus est, sed esse aequalem Deo, triginta argenti scitis, venditus esse.**

Ceterum iam varia arcaea, quae in hoc triginta argenteorum numero, quibus Christus Dominus appreciatus fuerat, ac recondita, quae delitescent, sacramenta, diligenter referemus. Et quidem in primis sacrum fuisse huic numerum trigessimum, aperte constat ex sacris litteris, et Pontificum decretis. Propter triginta iustos parit Deus Sodomis: triginta benedictiones assignavit custodientibus divina mandata in Deuteronomio: mare aeneum, in quo sacerdotes lavabantur, templum ingressuri, triginta cubitorum funiculo circumductum in exterioris commoneatorum arcae, vel etiam templi altitudo, et tabernaculi longitudo triginta cubitis mensuratur: trigesimo anno Ezechiel videns visionem Domini, iuxta fluvium Chobar prophetae dona promeruit. Unde Gregorius (*super eundem Ezechielem*), ut ostendatur, ait, cuius auctoritatis sit Ezechiel in praedicatione, aetatis soliditas fuisse describitur. Et d. Hieronymus observavit, quod Christus Dominus, licet Deus, et homo: *In quo omnes thesauri sapientiae, et scientiae Dei absconditi erant; et qui ab initio, quo hominem induit, magno mortalium omnium stupore summa quoque miracula edere potuisset, destituit tamen, donec trigessimum attigit annum, et tunc incepti signa facere.* Et hinc factum arbitror, quod quia haec

aetas maturum iudicium indicat, et hominum perfectionem ostendit, ut docerent Plato (*de rep. l. 3*), et Heraclitus, noluit Deus Iosephum, aut Davidem prius regni sceptrum suscipere, quam triginta attigisset annos, et ut Origenes, et Hieronymus testantur, apud Hebraeorum Rabbinos traditione cautum fuit, ne quis unquam auderet exordium libri Genesios, vel Cantica canticorum, primaque octo capita Ezechielis, propter arcanos sensus legere, nisi trigessimum aetatis annum implevisset: nec Levitam, qui procedit ad ministerium, nisi faciat opera in tabernaculo testimonium, lex Moysis admitti permittit, nisi trigessimum aetatis numerum in annis consummasset. Hinc etiam est, sacros Canones decrevisse, neminem in Episcopatum assumi, nec feminam in Abbatissam creari, ante triginta annorum aetatem. Simile quid invenitur apud Patrem, ubi ait: *Tempus nuptiarum, et virginis ad trigessimum annum differri debet*. Sed ut ad rem propius accedamus, quae Patres in hoc genere argumenti sapienter excogitarunt, in medium producimus. Origenes explicans verba illius, *At illi statuerunt ei triginta argenteos*: Tantalum, ait, dationem constituentes, quantos annos *Salvator peregrinatus fuerat in hoc mundo*. Triginta enim annorum baptizatus, cepit Evangelium praedicare; quasi Ioseph factus triginta annorum, ut erogaret frumenta fratribus suis. Hieronymus (*in comment. eius. loc.*) indicat triginta argenteis Iudam fuisse contentum, quia totidem perdidit ex effusione inguenti: sic enim ait: *In felix Iudas, damnatum quod ex effusione unguenti suscepisse credebat, vult magistri pretio compensare*. Rupertus (*sup. c. 26. Mat. de glor. et hon. fil. hom. lib. 12*) id explicat dicens, ait, Iudam eleamam partem eorum, quae dabantur in elemosynam, solitum esse furari; et quia trecentorum denariorum, quibus ipse existimabat posse vendi unguentum, quo Magdalena Christum Dominum unxit, decima pars erant triginta argentei, ideo oblata sibi a sacerdotibus haec quantitate, quae sufficiens erat ad compensandum lucrum perditum, contentus fuit, neque maius ab eis exposulavit. Hanc execrandam Iudae cupiditatem, et avaritiam perpendens divus Leo Papa ait: *Non timoris perturbatione Christum deseruit, sed pecuniae cupiditate distraxit: anori enim pecuniae vitis est omnis affectio, et anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non timuit, nullumque est iustitiae in illo corde vestigium, in quo sibi acritia fecit habitaculum: unde recte Poeta:*

Quid non mortalia pectora cogit
Auri sacra fames?

Divus Ambrosius (*lib. 1. de Spiritu sancto cap. 18*), considerans pretium, quo Ioseph, et Christus venditi fuere, singulare sacramentum dedit, in triginta argenteis latens: *Utriusque, ait, contractus considerare convenit qualitatem: viginti aurei, quibus venditus fuit Ioseph, pretium seruitutis, triginta aurei pretium crucis sunt. Denique non otiose Iudas Iscarioth unguentum illud trecentis denariis aestimavit, quod utique ipsius pretii definitione crucem rideretur*

Dominum declarare. Unde et Dominus ait: *haec enim mittens hoc unguentum in corpus meum, et sepeliendum me fecit. Vendit igitur Christus mysterium continet crucis; haec ille. Divus Augustinus (*lib. 1. q. Eoangel. in Matt. 26*) aliud in eodem pretio adinventum mysterium, dicens: *Quod Dominus triginta argenteis venditus est, significat per Iudam Iudeus iniquus, qui sequentes carnalia, et temporalia, quae ad quinque sensus pertinent corporis, Christum habere noluerunt, quod quia sacra mundi aetate defecerunt, scietis quinos eos, tanquam pretium venditi Domini, accepisse significatum est; haec ille.**

Hinc tamen multiplex Patrum doctrinae addamus nos, olim praecipuum esse in Exodo, ut pro servo occiso a domino solveretur triginta sicli argentei, quo etiam pretio Ptolemaeus Philadelphus iussit manumitti servos Iudaeos, qui erant in Aegypto, ut tradit Iosephus (*lib. antiq. 12*). Ut ergo sacerdotes ostenderent, quantum Christum Dominum viliperderent, non alio eum emere voluerant, quam eo, quod pro vilissimo quoque mancipio in lege praescriptum erat impendi. Deinde consideratione dignum arbitror, numerum trigessimum lucit esse dictum. Aaron sacerdotem vita functum plauxit Israel humi prostratus triginta diebus, atque eius sororem Mariam finientem dies suos flevit omnis populus totidem diebus, lacrymas continuo manantibus. Sed et Moysen singularem Dei amicum luxit universa gens, plorans per mensem integrum, ut ipse de seipso prophelavit in trigesimo quarto Deuteronomii. Plutarchus ait, consuetudinem apud praesicos fuisse, ut qui familiarium, aut cognatorum quempiam amississet, statim Apollini sacra facerent, trigesimo post die Mercurio, animas a Cyllenio suscipi putantes. Apud Anglos etiam, Polydoro Virgilio attestante, per triginta dies defunctorum luctus durat. Vendi igitur Dominum triginta argenteis, iudicium, et praesagium fuit, venditionem, et emptionem eius fuisse ad occisionem, et mortem, non ad vitam, ut in aliis accidit mancipiis, de quorum salute, et incoluntate emptores, et eorum domini solliciti valde esse solent. Argumentum etiam fuit, mortem Christi Domini in Ecclesia catholica continuis festibus legendam esse.

Ad haec duo arcana supersunt reseranda. Primum est; quid sibi velit, voluisse Dominum, ne pretium illud mitteretur in corbonam, sed illo emeretur ager in sepulchrum peregrinorum? Respondet d. Hieronymus (*in Mat. cap. 27*) in haec verba: *Consilio autem inito, ementur ex illis agrum figuli in sepulchrum peregrinorum; illi quidem fecerunt alia voluntate, ut aeternum impietatis suae relinquere ex agrum emptione monumentum. Ceterum nos, qui peregrini eramus a lege, et prophetis, prava eorum studia suscepimus in salutem, et in pretio sanguinis eius requisivimus; figuli autem ager appellatur, quia figulus noster est Christus.*

Sed audiamus divum Ambrosium in idem argumentum sic loquentem (*sup. cap. 22. Luc.*): *Evidenter itaque, dum pretium sanguinis a Iudaeorum gazophiliis separatur, et ager figuli, ea quo venditur Christus, comparatur pecunia,*

dum is locus humanis peregrinorum reliquiis dicitur, et prophetae impletur oraculum, et surgentis Ecclesiae mysterium recoloritur. Ager enim, secundum divinae praecepta, mundus hic omnis; figulus autem ille, qui nos formavit et limo, de quo habes in veteri testamento: *quia finxit Deus hominem de limo terrae formandi per naturam, reformandi per gratiam, habens pro suo arbitrio potestatem. Nam, etsi propriis vitis corrumpamus, per illius tamen misericordiam resumptio mentis spiritu, secundum Hieroniam oracula, reformatur. Pretium quoque sanguinis est pretium dominicae Passionis: ergo pretio sanguinis emitur mundus a Christo. Venit enim, ut salvetur mundus per ipsum, venit ergo, ut conceptus per baptismum, et commortuus Christo, ad perpetuam gratiam reservaret; sed non partem omnibus ad sepeliendum est locus: non etsi omnes mundus ineludat, non omnes reservat: etsi communis habitatio, tamen legitima sepultura est, eorum scilicet, qui nunc sunt per fidem domestici Dei; sed fuerunt in lege peregrini. Qui sunt isti, nisi de quibus dicitur: *memores estote, quod aliquando vos gentes, quae eratis in carne alienati a conversatione Israel, et peregrini promissionis testamentorum? Sed hi nunc iam non sunt advenae, atque peregrini, quoniam ecclesiae sanctorum esse fidei iure meruerunt. Ac tandem, ad aperienda, et illustranda sacramenta, quae in praedictis verbis latent, non pigebit, egregia verba, tametsi non pauca, sapientissimi Abbatis Ruperti (*sup. c. 26. Mat.*), de gloria, et honore filii hominis, hic atterere; sic enim ille scribit: *In isto quoque facto quis dubitet, scitu dignum esse mysterium? nos enim eramus peregrini, quippe, et quibus dicit Apostolus: Qui eratis illo in tempore sine Christo alienati a conversatione Israel, hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, et sine Deo in hoc mundo; et nunc quidem ait idem: iam non hospites, et advenae; sed estis ecclesiae sanctorum, et domestici Dei. Verumtamen mutata peregrinatione peregrini sumus: profectus enim eodem, quia non habemus hic momentem civitatem, sed futuram inquirimus, et facientes, quod idem dicit: Exeamus igitur ad eum extra castra, improprium eius portantes. Igitur illi emendo agrum figuli in sepulchrum peregrinorum, sicut constituit michi Dominus Dominus Dei filius mysterium nobis operari sunt, et licet ignorantes, iustitiae Dei servierunt; in eo videlicet, quod sicut illi argentei non renanserunt traditori, qui vendiderat non suum, sic nec sibi pretium illud remanere passi sunt, qui bonum operarium, et vineae Dominum non de suo, sed de bonis eiusdem Domini de mercede eiusdem operarii ementur ad interficiendum. Erat autem corbona gazophiliacum, et interpretatur Corbonan, oblatio, et proinde sic appellabatur, quia de oblationibus implebatur; quae nimirum oblationes ad ipsos perveniebant. Ne igitur ad illos illi argentei redirent, quibus et ipsum gazophiliacum, et cetera omnia iuste tollenda erant, hoc providit Dominus, hoc constituit Dominus, ut ementur ex illis agrum iam dictum, qui vocatur ager sanguinis in praesagium matum ipsi, bonum nobis. Ager quippe sanguinis tota est illis***

Ecclesia Christi, quae sanguinem illum usque hodie facit bibi, clamantem ad Deum aduersus maledictos illos, secundum similitudinem sanguinis Abel iusti, de quo Dominus loquitur ad Cain. *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra; nunc igitur maledictus eris super terram, quae aperuit os suum, et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Quomodo autem in iustissimi agro sepeliamur, aut sepulti sumus nos peregrini? quis hoc nesciat? Quicumque baptizati sumus, ait Apostolus, in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus.*

Tandem silentio non praeteribo, quod nomen ipsius proditoris, pecuniarum mercedem, quam a sacerdotibus accepit, prae se manifeste ferebat. Nam bear, unde nomen Icariorum deductum est, significat mercedem. Triginta autem argentei merces fuerunt illi, aut Christum traderet Iudaeis; unde recte connumerari potest inter illos, de quibus Apostolus Thadaeus (*in sua Canonica*) ait: *Vae illis qui errore Balaam mercede offendi sunt: nam sicut Balaam pro mercede sibi oblata populo Dei maledixit; ita Iudas pro pecuniarum mercede a principibus sacerdotum sibi praesita, ligni maledictioni Christum Dominum tradidit. Alii putant Icariorum, deduci in Hebraeo ab Is, quod significat virum, et charach, quod significat perdere, seu, extorquere, quod cum prodicione eius satis consentaneum est, cum execratione extiterit proditor, et exterminator Christi; cui sit honor, et gloria in saecula saeculorum. Amen.*

HOMILIA III.

De egressu Christi Domini in torrentem Cedron, ac de ferventi eius oratione in Horto; In illa verba (Ioannis capit. 18): Egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron; et in illa: Pater si possibile est, transcat a me calix iste (Mat. 26).

Postquam Christus Dominus surrexit a coena, narrat divus Matthaeus Evangelista, hymnum dixisse: *Hymno dicto*. Deinde divus Ioannes; *Egressus est in torrentem Cedron*. Ubi observandum est, quod ubi Iohannis Interpres legit, *hymno dicto*, graecus veritas, *hymno cantato*. Licet autem quibusdam interpretibus videatur, Christum Dominum hymnum dixisse in gratiarum actionem, ob coenam factam; veritas tamen crediderim, id fecisse, ut gratularetur Deo, ob appropinquatum passionis tempus, cuius dilatio pientissima eius viscera adeo excruciat, ut diceret ipse: *Baptismo habeo baptizari, scilicet sanguinis, et quomodo coartor donec veniat?* Quod autem praedictum hymnum cantaverit, id sane fecisse arbitror in argumentum proclivitatibus, et promptitudinis, quam praeserebat in incessa ad mortem: nam ad quae quis rogatur, ut praestet, certe si rogata placent, respondet cantando, id faciam. Ut er-